

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ДИТИНСТВА

Стверджувати, що всі діти мають права, – це кинути виклик багатьом споконвічним віруванням у світі. Так, І. Кон, проаналізувавши динаміку розвитку дитини як соціального суб'єкта, дійшов висновку, що дитина стала цікавити доросле суспільство, як щось відмінне від нього та таке, що має самостійну цінність, відносно недавно, десь біля двох століть тому. До цього дитина вважалась нижчим створінням, повністю залежним від дорослих [3, с. 218].

Вітчизняна соціальна педагогіка визначає дитинство як «період інтенсивного фізичного, психічного розвитку індивіда, протягом якого відбувається підготовка його до життя дорослих. Дитинство – не просто віковий етап розвитку індивіда, а особливе соціальне явище, суть якого визначається специфікою тієї суспільної системи, у яку дитинство інтегроване. Як суспільство сприймає і виховує дітей і є однією з головних його соціокультурних характеристик. Дитинство людини далеко не вичерпується біологічним дозріванням, а передбачає формування готовності до участі в суспільному, трудовому житті дорослих. А це вже забезпечується системою навчання та виховання і є наслідком засвоєння індивідом досвіду людства, здобутків його матеріальної та духовної культури» [5, с. 68–69].

Сьогодні, коли Україна знаходиться у складних умовах розвитку, важливо протидіяти негативним наслідкам щодо дітей в результаті різних соціальних змін через систему соціального захисту.

Під соціальним захистом слід розуміти систему заходів, спрямованих на відновлення порушених зовнішніх соціально-економічних, політичних, медико-екологічних, правових, психолого-педагогічних умов, які забезпечують на сучасному рівні виживання і розвиток дітей та подолання ситуацій, коли дії окремих осіб чи інститутів наносять безпосередню шкоду здоров'ю, психічному, моральному, інтелектуальному розвитку дитини [2, с. 54–55].

Сучасна соціальна педагогіка визначає соціально-правовий захист як одну з головних умов реального визнання правового статусу особистості в державі, який відображає конституційні повноваження громадян по захисту своїх прав та свобод. Він включає комплексний аналіз рівня соціальних та економічних умов життя населення, організацію та впровадження нових форм та видів натуральної, гуманітарної, технічної, екстремальної допомоги. Рівень соціального захисту залежить від ступеню економічного розвитку країни та її правової системи [5, с. 198].

Соціально-правовий захист дітей базується на основних правових

принципах, зокрема на принципі рівності усіх дітей. Ще у Декларації прав дитини 1959 року (стаття 1) було зазначено, що перелічені в Декларації права повинні закріплюватись за всіма дітьми «без будь-яких обмежень, і без різниці або дискримінації за ознакою раси, кольору шкіри, мови, статі, релігії, політичних та інших переконань, національного або соціального походження, майнового положення, народження або інших обставин, що стосуються дитини та її сім'ї» [1].

Конвенція про права дитини, розширюючи ці положення в частині 1 (стаття 2), зобов'язала держави вжити всі необхідні заходи для «забезпечення захисту дитини від усіх форм дискримінації або покарання на підставі статусу, діяльності, висловлюваних поглядів або переконань дитини, батьків дитини, законних опікунів чи інших членів сім'ї» [4, с. 5]. За статтею 4 Конвенція зобов'язала держави вжити необхідних законодавчих, адміністративних та інших заходів [4].

Таким чином, дійсне забезпечення захисту прав і свобод дитини можливе тільки на основі принципу рівності. Але ж забезпечити дітям право на життя, виживання, право на здоровий розвиток, захист від експлуатації – це ще не достатні умови для нормального розвитку особистості. Соціально-правовий захист дитинства – це комплекс взаємодії державних заходів і зусиль громадських організацій щодо законодавчого і соціального закріплення прав дітей, в основі яких лежить пріоритет дитини, гарантування особистих та соціальних прав, прав у сім'ї та суспільстві, прав на здоров'я, освіту, повноцінне харчування, необхідність першочергової уваги до їх фізичного і духовного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Вертинская Н. Н. Формирование индивидуальности школьника в целостном учебно-воспитательном процессе / Н. Н. Вертинская. – Минск, 1991. – 316 с.
2. Державна національна програма «Освіта. Україна ХНІ ст.». – К. : Радуга, 1994. – 61 с.
3. Кон И. С. Ребёнок и общество: Историко-этнографическая перспектива / И. С. Кон. – М : Наука, 1998. – С. 214–239.
4. Конвенція про права дитини / Українська правнична фундація (Міжнародні документи ООН з питань прав дитини). – К. : Право, 1995. – 31 с.
5. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / За заг. ред. А. Й. Капської, І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової. – К., 2000. – 260 с.